

УДК 343.6
DOI <https://doi.org/10.32782/pyuv.v1.2025.24>

М. М. Почтовий
orcid.org/0000-0003-0633-205X
доктор юридичних наук, старший дослідник,
заступник директора з освітньої діяльності
Навчально-наукового інституту права та інноваційної освіти
Дніпропетровського державного університету внутрішніх справ

ПРОБЛЕМИ ТА ПЕРСПЕКТИВИ БОРОТЬБИ З НЕЗАКОННОЮ ТРАНСПЛАНТАЦІЄЮ ОРГАНІВ У КРИМІНАЛЬНОМУ ПРАВІ УКРАЇНИ

Постановка проблеми. Незаконна трансплантація органів є однією з найнебезпечніших форм організованої злочинності, що становить загрозу правам людини та національній безпеці. В Україні ця проблема набуває особливої актуальності через економічні труднощі, корупцію та недосконалість законодавства.

Незважаючи на існування кримінальної відповідальності за незаконне вилучення та торгівлю органами, кількість таких кримінальних правопорушень залишається високою. Основні проблеми боротьби з цим явищем пов'язані з недостатньою ефективністю правозастосовної практики та труднощами у доведенні вини. Однією з головних перепон є складність виявлення незаконних схем трансплантації через їх латентний характер.

Також існує проблема низької поінформованості населення про небезпеку участі у незаконних схемах донорства. Важливим фактором є діяльність організованих злочинних угруповань, які мають міжнародні зв'язки та використовують сучасні технології для приховування слідів кримінальних правопорушень.

Крім того, корупція у сфері медицини та правоохоронних органах значно ускладнює ефективне розслідування таких кримінальних правопорушень. Чинне кримінальне законодавство України містить норми щодо відповідальності за незаконну трансплантацію, однак їх реалізація потребує вдосконалення. Необхідним є посилення міжнародного співробітництва у сфері протидії незаконному обігу органів. Важливим напрямом є створення ефективної системи контролю за діяльністю трансплантаційних центрів. Також потребує вдосконалення механізм захисту потерпілих осіб та свідків у таких кримінальних правопорушеннях.

Перспективним кроком може стати впровадження сучасних технологій відстеження легальності походження донорських органів. Державні органи повинні приділяти більше уваги превентивним заходам, зокрема інформаційним кампаніям та освітнім програмам. Лише комплексний підхід, що охоплює законодавчі, кримінологічні

та міжнародні аспекти, зможе забезпечити ефективну боротьбу з незаконною трансплантацією органів в Україні.

Аналіз публікацій, в яких започатковано вирішення цієї проблеми. Останні дослідження у сфері запобігання злочинності та боротьби з незаконною трансплантацією органів підтверджують важливість комплексного підходу, що охоплює законодавчі, соціальні та міжнародні аспекти. Науковці акцентують увагу на необхідності посилення державного контролю, впровадження цифрових реєстрів донорів та розширення міжнародного співробітництва. Окремі дослідження пропонують розглядати модель презумпції згоди як ефективний механізм для збільшення кількості легальних трансплантацій та зниження ризику тіншових операцій.

Серед науковців, які зробили вагомий внесок у дослідження цих питань, варто відзначити: Баран М.В., Болдїжар С.О., Головкіна Б.М., Гринчака С.В., Жерж Л.А., Люшик О.М., Костенко О.М., Лопачука Д.І., Мисливу О.О., Музику А.А., Точій В.В., Пащенко Є.М., Пішта В.І. Лісцина Ю.О., Фесенко Є.В., Юртаєву К.В. та інші.

Мета статті є дослідження сучасних підходів до запобігання злочинності з акцентом на боротьбу з незаконною трансплантацією органів та розробити рекомендації щодо вдосконалення правового регулювання у цій сфері.

Виклад основного матеріалу. Запобігання злочинності є одним із ключових напрямів кримінології, що передбачає систему заходів, спрямованих на усунення або мінімізацію причин і умов вчинення кримінальних правопорушень. Основною метою такої діяльності є не лише покарання винних осіб, а й попередження кримінальних загроз через профілактику, контроль та відповідну соціальну політику. Запобігання злочинності включає широкий спектр заходів, які можна поділити на загальносоціальні, спеціально-кримінологічні та індивідуальні [1, с. 34].

Окрему увагу слід приділити перспективним шляхам удосконалення запобіжних заходів. Сучасні виклики диктують необхідність

використання цифрових технологій для виявлення потенційних загроз, аналізу кримінальної активності та прогнозування ризиків. Важливим кроком є створення інтегрованих баз даних, посилення міжнародного співробітництва та впровадження штучного інтелекту у правоохоронну діяльність. Крім того, велике значення має правова освіта, адже усвідомлення громадянами своїх прав і механізмів захисту може значно знизити рівень кримінальної активності.

Своєю чергою, однією з найнебезпечніших форм організованої злочинності, що вимагає особливого підходу в запобіганні, є незаконна трансплантація органів. Це кримінальне правопорушення має міжнародний характер, охоплюючи нелегальні схеми вербування донорів, викрадення людей та їх примус до вилучення органів. Особливо гостро ця проблема постає в умовах воєнного стану, коли рівень контролю за переміщенням осіб та діяльністю медичних закладів може бути знижений. Незаконна трансплантація органів загрожує не лише життю і здоров'ю потерпілих, а й підриває довіру до офіційної системи охорони здоров'я [2, с. 106].

Однією з ключових причин розвитку нелегального ринку анатомічних матеріалів та незаконної трансплантації загалом є гострий дефіцит донорських органів. Для вирішення цієї проблеми та забезпечення можливості проведення трансплантацій в Україні було ухвалено Закон України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людини» [3]. У ньому закладено низку нових положень, які мають сприяти ефективному функціонуванню трансплантаційної системи в країні. Зокрема, до таких позитивних змін відносяться впровадження механізму перехресного донорства та створення Єдиної державної інформаційної системи трансплантації.

Перехресне донорство дозволяє сім'ям, що очікують трансплантацію, обмінюватися донорами, якщо між ними немає сумісності, але вони підходять для інших пар у схожій ситуації. Це дозволяє значно розширити можливості для проведення трансплантаційних операцій [4, с. 25]. Така система вже успішно працює в багатьох країнах, зокрема у Великій Британії, США, Ізраїлю та Бельгії.

Перехресне донорство в Україні було запроваджене відносно недавно. Однак у Законі України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людини» законодавець не передбачив конкретного механізму його реалізації, зазначивши лише, що порядок застосування цього виду донорства має бути затверджений Кабінетом Міністрів України [3]. Водночас практична реалізація такої законодавчої норми передбачена наказом Міністерства охорони здоров'я України «Про затвердження Умов вилучення анатоміч-

них матеріалів у живого донора та Переліку анатомічних матеріалів, дозволених до вилучення у живого донора (у тому числі анатомічних матеріалів, здатних до регенерації (самовідтворення))» від 06.07.2022 року № 968 [5].

Вищезгадані нововведення дозволили не лише збільшити кількість доступних органів для трансплантації, а й ліквідувати деякі незаконні схеми. Наприклад, практика фіктивних шлюбів, яка використовується для легалізації купівлі-продажу органів під виглядом родинного донорства.

Окрім проблеми регулювання прижиттєвого донорства, в Україні досі не врегульовані окремі питання посмертного донорства. Так, у світі існують дві основні юридичні моделі регулювання посмертного донорства – презумпція згоди та презумпція незгоди. Презумпція згоди означає, що органи померлої людини можуть бути використані для трансплантації, якщо вона за життя не висловила офіційного заперечення. У разі відсутності відповідного волевиявлення родичі мають право висловити незгоду з донорством [6, с. 50]. Така модель діє в Австрії, Іспанії та Бельгії, що дозволяє значно збільшити кількість доступних органів.

В Україні діє модель презумпції незгоди, за якої вилучення органів можливе лише за умови, що людина за життя офіційно дала згоду на донорство. Якщо такого волевиявлення немає, рішення приймають близькі родичі, які часто відмовляються під впливом емоцій. У разі відсутності родичів згода не може бути отримана, що ще більше знижує кількість донорів. Така модель значно обмежує можливості для трансплантації та сприяє розвитку чорного ринку донорських органів. Таким чином, поки питання регулювання трансплантації не буде врегульоване на практиці, дефіцит донорських органів і надалі залишатиметься причиною для існування нелегальних схем [7, с. 45].

Перегляд чинної моделі презумпції незгоди на користь презумпції згоди міг би суттєво збільшити кількість донорів та зменшити гострий дефіцит анатомічних матеріалів, що, у свою чергу, знизило б рівень незаконної торгівлі органами. Запровадження такого підходу могло б допомогти у вирішенні проблеми трансплантації в Україні, адже в багатьох країнах світу, де діє презумпція згоди, рівень легального донорства значно вищий. Однак, впровадження цієї моделі потребує широкого громадського обговорення та комплексної законодавчої реформи, яка враховувала б етичні, правові та соціальні аспекти.

Окрім питання законодавчого врегулювання, існує ще одна серйозна проблема – відсутність спеціалізованих трансплантаційних центрів, які могли б забезпечити якісне та безпечне прове-

дення операцій. Діючий закон передбачає можливість проведення трансплантаційних операцій у будь-яких медичних установах, що мають відповідну ліцензію. Це означає, що трансплантація може здійснюватися не лише в державних, а й у приватних клініках. У той час як спеціалізовані трансплантаційні центри мали б окреме фінансування, сучасне обладнання та висококваліфікований персонал, нинішня ситуація створює ризики зловживань, оскільки контроль за такими клініками залишається недостатнім. Тобто, створення державних трансплантаційних центрів могло б забезпечити не тільки безпеку таких операцій, а й ефективний державний контроль за їх проведенням.

Боротьба з незаконною торгівлею органами є важливим завданням не лише на національному рівні, а й у міжнародному масштабі, оскільки це явище має транснаціональний характер. Співпраця між державами, їхніми правоохоронними органами та міжнародними організаціями може відіграти ключову роль у протидії цій протиправній діяльності. Важливим напрямом є обмін інформацією про нелегальні трансплантаційні мережі, проведення спільних заходів із виявлення та ліквідації таких схем, а також ухвалення міжнародних нормативних актів, що регламентують боротьбу з цим явищем [8]. Для ефективної міжнародної співпраці необхідно запроваджувати системи спільного моніторингу підозрілих випадків трансплантації, створювати міжнародні бази донорів та вдосконалювати механізми екстрадиції осіб, причетних до незаконної трансплантації.

Окрім правових заходів, необхідно запроваджувати й освітні ініціативи, спрямовані на підвищення обізнаності населення щодо проблеми незаконної трансплантації. Інформаційні кампанії, які висвітлюють реальні масштаби нелегальної торгівлі органами, можуть сприяти зниженню ризику втягнення громадян у протиправні схеми. Важливо також донести до суспільства, що донори, які продають свої органи нелегально, отримують лише малу частку від загальної вартості операції, тоді як основні прибутки залишаються у злочинних груп. Крім того, такі особи ризикують власним здоров'ям, адже нелегальні операції часто проводяться в неналежних умовах та без належного післяопераційного догляду.

Одним із важливих аспектів державної політики у цій сфері має стати активна пропаганда посмертного донорства. Необхідно розвивати суспільну культуру альтруїзму, роз'яснювати важливість донорства після смерті та формувати правильне розуміння моменту настання смерті з точки зору медицини. У багатьох країнах Європи громадян ще з дитинства інформують про користь та значущість донорства, що сприяє

формуванню позитивного ставлення до цієї практики. Запровадження спеціальних державних програм та інформаційних заходів сприятиме позитивному сприйняттю цієї практики серед громадян [9, с. 176–177].

На рівні загальнодержавної політики необхідно впроваджувати системні заходи, які дозволять ефективно контролювати сферу трансплантації, мінімізувати корупційні ризики та посилити відповідальність за незаконні дії. У поєднанні з міжнародною співпрацею та підвищенням рівня правової обізнаності громадян такі заходи можуть стати запорукою ефективної боротьби з незаконною торгівлею органами та розвитку легального донорства. Важливу роль у цьому процесі має відігравати контроль за діяльністю медичних установ, що проводять трансплантації, а також створення єдиної інформаційної системи обліку донорів та реципієнтів. Водночас держава повинна гарантувати належний рівень захисту прав пацієнтів та донорів, зокрема шляхом забезпечення безкоштовного післяопераційного догляду та психологічної підтримки.

Підсумовуючи, слід зазначити, що проблема незаконної трансплантації органів вимагає комплексного підходу до її вирішення. Лише ефективне поєднання законодавчих реформ, міжнародного співробітництва, суспільної обізнаності та створення необхідної інфраструктури трансплантації дозволить зменшити рівень злочинності у цій сфері та забезпечити належний рівень медичних послуг для громадян України. Такі діяльність повинна здійснюватися поступово рівень за рівнем.

Як наслідок, до заходів загально-соціального характеру слід зарахувати і комплекс соціально-економічних заходів. Вони мають бути спрямовані на зменшення впливу чинників, які спричиняють вразливість населення щодо незаконної торгівлі анатомічними матеріалами. Серед таких чинників – бідність, низький рівень економічного розвитку та відсутність рівноправних можливостей. До заходів, спрямованих на боротьбу з цими проблемами, належить впровадження політики, що забезпечує підвищення рівня освіти та професійної кваліфікації громадян. Одним із ключових напрямів цієї політики є створення освітніх і професійних програм, що забезпечують доступ до базової освіти та спеціалізованої підготовки. Такі ініціативи можуть виступати певним гарантом захисту осіб від потрапляння до груп ризику чи становища потенційних жертв незаконної діяльності.

До заходів соціального спрямування також відноситься підвищення обізнаності та професійного рівня працівників правоохоронних органів та інших державних установ, які залучені до

протидії незаконній торгівлі анатомічними матеріалами. У цьому процесі важливу роль відіграють недержавні організації, навчальні заклади та міжнародні агентства, які організують тематичні наукові конференції для представників правоохоронних органів. Такі заходи дають можливість передати необхідні знання щодо проблеми незаконної трансплантації та торгівлі анатомічними матеріалами, сформувавши правильні правові уявлення, усунути хибні уявлення про незначущість цього виду протиправної діяльності, розробити механізми взаємодії та внести пропозиції щодо вдосконалення законодавчого регулювання.

Поряд із загально-соціальними заходами запобігання незаконному обігу анатомічних матеріалів застосовуються і спеціально-кримінологічні заходи. Їхньою особливістю є вузька спеціалізація, орієнтована безпосередньо на боротьбу із кримінальними проявами. Такі заходи поєднують виховні, профілактичні, соціальні та правові методи впливу, а їх реалізація покладена на спеціалізовані суб'єкти, що мають відповідні функції та повноваження.

Варто наголосити, що загально-соціальні та спеціальні заходи запобігання мають здійснюватися в комплексі, оскільки їх розрізнена реалізація знижує ефективність протидії злочинності у цій сфері. Максимального результату можна досягти лише шляхом їхньої взаємодії та комплексного застосування.

В Україні основним спеціалізованим органом, що здійснює запобігання незаконним діям, пов'язаним із торгівлею анатомічними матеріалами людини, є Департамент боротьби зі кримінальними правопорушеннями, пов'язаними з торгівлею людьми, який входить до складу Національної поліції України.

На сьогодні простежується тенденція, за якої заходи, спрямовані на протидію незаконній торгівлі людьми, зокрема у зв'язку з незаконною трансплантацією, орієнтовані передусім на захист потерпілих та надання їм допомоги. Водночас бракує програм, які б безпосередньо запобігали вчиненню таких небезпечних кримінальних правопорушень.

Кримінальна діяльність, пов'язана з незаконною трансплантацією, зокрема з торгівлею анатомічними матеріалами, є складним і багатостадійним процесом. Логічним кроком було б розкривати всю структуру протиправної діяльності відповідно до її етапів. Однак на практиці спеціалізовані підрозділи правоохоронних органів, як правило, зупиняються на виявленні окремих стадій цього процесу. Зокрема, вдається викрити факти вербування донорів або їх нелегального транспортування за кордон, а також діяльність клінік, де можуть проводитися незаконні опе-

рації. Проте розслідування часто не доходять до встановлення організаторів протиправних схем та інших учасників угруповань, що уможливило подальше функціонування таких кримінальних мереж.

Особливої уваги потребує ефективне реагування на заяви та повідомлення про факти незаконного обігу анатомічних матеріалів. Оскільки громадяни рідко повідомляють про такі правопорушення, доцільним є накопичення досвіду у сфері взаємодії з інформаторами, свідками та заявниками. Важливо враховувати, що такі звернення можуть надходити не лише від самих потерпілих, а й від їхніх родичів, представників засобів масової інформації, громадських організацій, а також працівників державних установ, зокрема прокуратури, Служби безпеки України, митних органів. Якісне та своєчасне опрацювання такої інформації є запорукою ефективної протидії цьому діянню.

Ще одним дієвим механізмом запобігання незаконній трансплантації є моніторинг та аналітичний аналіз ситуації. До ключових об'єктів моніторингу належать: процеси трудової міграції та виїзду громадян України за кордон, рівень криміналізації суспільства, діяльність державних і приватних медичних установ, які можуть залучатися до нелегальних схем, вербування потенційних донорів і реципієнтів, функціонування організацій, що займаються підготовкою документів для виїзду за кордон, а також пошук дітей для усиновлення чи удочеріння. На підставі отриманих даних правоохоронні органи мають визначати подальші напрями протидії незаконній торгівлі анатомічними матеріалами.

Важливу роль у протидії цьому явищу відіграє міжнародна співпраця правоохоронних структур. Вона може здійснюватися у різних форматах, зокрема шляхом обміну оперативною інформацією щодо незаконної торгівлі людьми та анатомічними матеріалами, обміну досвідом у сфері правового регулювання, проведення спільних конференцій, семінарів та форумів. Крім того, міжнародна співпраця включає надання правової допомоги, зокрема екстрадицію підозрюваних, обвинувачених чи засуджених осіб, а також виконання запитів щодо проведення слідчих дій, таких як обшуки, допити свідків та отримання документальних доказів. Спільні заходи можуть бути спрямовані й на виявлення та ліквідацію діяльності транснаціональних злочинних угруповань, що спеціалізуються на незаконній трансплантації [10].

Водночас одним із важливих напрямів запобігання незаконному обігу анатомічних матеріалів є контроль за кіберпростором. Сучасні технології значно розширюють можливості для функціонування протиправних схем, оскільки викори-

стання інтернет-ресурсів забезпечує анонімність і ускладнює встановлення осіб, причетних до протиправної діяльності. У мережі регулярно з'являються оголошення про купівлю анатомічних матеріалів, а також пропозиції від потенційних донорів щодо їх продажу. Саме тому моніторинг онлайн-простору та оперативне реагування на подібну діяльність є важливими складовими ефективною протидії незаконній трансплантації.

Висновок. Запобігання злочинності є комплексним процесом, що потребує взаємодії державних органів, громадянського суспільства та міжнародних інституцій. Ефективне поєднання загальносоціальних, спеціально-кримінологічних та індивідуальних заходів дозволяє мінімізувати ризики вчинення кримінальних правопорушень. Особливу увагу слід приділити боротьбі з незаконною трансплантацією органів, яка залишається серйозною проблемою в умовах воєнного стану. Важливим кроком у подоланні цієї загрози є вдосконалення законодавчої бази, функціонування єдиної інформаційної системи трансплантації та впровадження перехресного донорства. Також слід розглянути можливість переходу до моделі презумпції згоди, що дозволить збільшити кількість легальних донорських органів.

Посилення державного контролю за діяльністю медичних закладів та міжнародна співпраця є необхідними умовами для зниження рівня кримінальної активності у цій сфері. Крім того, підвищення рівня правової обізнаності громадян та створення спеціалізованих трансплантаційних центрів сприятимуть ефективному запобіганню нелегального обігу анатомічних матеріалів. Тому розв'язання цих питань потребує комплексного підходу, який охоплює правові, соціальні та економічні аспекти державної політики.

Література

1. Пащенко Є. М. Кримінологічна характеристика та запобігання насильницькій злочинності військовослужбовців. дис. ... д-ра філософії за сп-тю 081 Право. Харків, 2021. 224 с.
2. Березняк В. С. Історико-правовий розвиток визначення поняття трансплантації анатомічних матеріалів людини. *Дніпровський науковий часопис публічного управління, психології, права*. № 4 (2024). С. 104-108.
3. Закон України «Про застосування трансплантації анатомічних матеріалів людині». Відомості Верховної Ради (ВВР), 2018, № 28, ст. 232. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2427-19#top> (дата звернення: 21.02.2025).
4. Болдіжар С. О., Пішта В. І. Сучасні тенденції правового забезпечення новітніх прав у сфері охорони здоров'я: монографія. Ужгород: ФОП Сабов А. М., 2022. 250 с.
5. Про затвердження Умов вилучення анатомічних матеріалів у живого донора та Переліку анатомічних матеріалів, дозволених до вилучення у живого донора (у тому числі анатомічних матеріалів, здатних до регенерації (самовідтворення)): Наказ № 968 від 07.06.2022. Міністерство охорони здоров'я України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/z1069-22#Text> (дата звернення: 21.02.2025).
6. Лісцина Ю. О. Порушення встановленого законом порядку трансплантації органів або тканин людини та насильницьке донорство: кримінально-правова та кримінологічна характеристика : дис.-к-та юрид. наук : 12.00.08 / Львівський державний університет внутрішніх справ, Львів, 2016. 250 с.
7. Тищенко К. Правове регулювання трансплантації органів або тканин людини в Україні. *Юридичний журнал*. 2008. № 5. URL: <http://www.justinian.com.ua/article.php?id=2936>.
8. Ллюшик О. М., Баран М. В. Трансплантація органів від умерлої особи: проблеми правового регулювання. *Науковий вісник Львівського державного університету внутрішніх справ: серія Юридична*. 2018. № 2. С. 174–184.
9. Жерж Л. А., Мирончук К. В., Харковець Ю. М. Правовий аналіз «презумпції згоди» та «презумпції незгоди» при незаконній трансплантації органів або тканин людини. *Електронне наукове фахове видання «Порівняльноаналітичне право»*. Ужгород: Ужгородський національний університет, 2017. № 6. С. 307–310.
10. Філяніна Л.А., Мислива О.О., Людвік В.Д. Організація повернення постраждалих від торгівлі людьми з-за кордону: правовий та практичний аспекти. *Методичні рекомендації: навчально-методичне видання для практичних підрозділів*. Дніпро: Дніпропетровський державний університет внутрішніх справ, 2017. 71 с.

Анотація

Почтовий М. М. Проблеми та перспективи боротьби з незаконною трансплантацією органів у кримінальному праві України. – Стаття.

У статті досліджено проблему запобігання злочинності як ключового напрямку кримінології, що охоплює широкий спектр заходів. Особливу увагу приділено боротьбі з незаконною трансплантацією органів, яка є одним із найсерйозніших викликів у сфері кримінальної політики. Особливої гостроти набуває проблема запобігання злочинам, пов'язаним із незаконною трансплантацією органів – одного з найцінніших і найпоширеніших видів організованої злочинності. Це виклик не лише для правоохоронних органів, а й для всього суспільства, що потребує комплексного та багатостороннього підходу. Розглянуто механізми протидії цьому явищу, зокрема вдосконалення законодавчої бази, впровадження єдиної інформаційної системи трансплантації та можливість переходу до моделі презумпції згоди. Проаналізовано роль державного контролю за медичними установами та міжнародної співпраці у запобіганні кримінальним правопорушенням, пов'язаним із трансплантацією. Наголошено на необхідності правової освіти громадян та створення спеціалізованих трансплантаційних центрів для підвищення рівня безпеки у цій сфері. Висвітлено значення загальносоціальних та спеціально-кримінологічних заходів у протидії нелегальному ринку анатомічних матеріалів. Окреслено перспективи вдосконалення політики запобігання злочинності в контексті трансплантації. Запропоновано комплексний підхід, що охоплює правові, соціальні та економічні аспекти. Впровадження цих заходів сприятиме підвищенню ефективності боротьби з неза-

конним обігом анатомічних матеріалів. Необхідно працювати над зміцненням суспільних інститутів, профілактикою корупції та бідності, що знижує ризик втягнення людей у незаконну діяльність, пов'язану з анатомічними матеріалами. Насамкінець, ефективне запобігання злочинності у сфері трансплантації органів потребує комплексного підходу, що охоплює правові, соціальні та економічні аспекти. Впровадження запропонованих заходів дасть змогу значно підвищити ефективність боротьби з незаконним обігом анатомічних матеріалів і створити більш безпечне середовище для пацієнтів і донорів. Лише спільними зусиллями держави, медичної спільноти та громадянського суспільства можна ефективно боротися з цим серйозним викликом.

Ключові слова: запобігання злочинності, кримінологія, трансплантація, незаконна трансплантація органів, презумпція згоди, законодавче регулювання, міжнародна співпраця, правоохоронна діяльність, соціальна політика, державний контроль, донорство.

Summary

Pochtovyi M. M. Problems and Prospects of Combating Illegal Organ Transplantation in the Criminal Law of Ukraine. – Article.

The article examines the problem of crime prevention as a key area of criminology, which covers a wide range of measures. Special attention is paid to the fight against illegal organ transplantation, which is one of the most serious challenges in the field of criminal policy. Of particular urgency The problem of preventing crimes related to illegal organ transplantation, one of the most cynical and widespread types of organized crime, is becoming increasingly important. This is a challenge not only for law enforcement agencies, but also for the entire society, which requires a comprehensive

and multilateral approach. The author considers the mechanisms for counteracting this phenomenon, in particular, improving the legislative framework, introducing a unified transplantation information system and the possibility of moving to a presumption of consent model. The role of state control over medical institutions and international cooperation in preventing criminal offenses related to transplantation is analyzed. The author emphasizes the need for legal education of citizens and the creation of specialized transplant centers to improve security in this area. The importance of general social and special criminological measures in counteracting the illegal market of anatomical materials is highlighted. Prospects for improving crime prevention policy in the context of transplantation are outlined. The author proposes a comprehensive approach covering legal, social and economic aspects.

Implementation of these measures will help to increase the effectiveness of the fight against illicit trafficking in anatomical materials. It is necessary to work on strengthening public institutions, preventing corruption and poverty, which reduces the risk of people being involved in illegal activities related to anatomical materials. Finally, effective prevention of organ transplantation crime requires a comprehensive approach that includes legal, social and economic aspects. Implementation of the proposed measures will significantly increase the effectiveness of combating illicit trafficking in anatomical materials and create a safer environment for patients and donors. Only joint efforts of the state, medical community and civil society can effectively combat this serious challenge.

Key words: crime prevention, criminology, transplantation, illegal organ transplantation, presumption of consent, legislative regulation, international cooperation, law enforcement, social policy, state control, donation.